

राज्यातील सहकारी साखर कारखान्यांना
राष्ट्रीय सहकार विकास निगम (NCDC)
यांच्याकडून महाराष्ट्र शासनामार्फत (Routed
Through State Government) भांडवली खर्च व
खेळत्या भांडवलासाठी कर्ज मंजूर
करण्याबाबतचे सुधारित धोरण.

महाराष्ट्र शासन

सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग

शासन निर्णय क्रमांक: बैठक ०४२५/प्र.क्र.८९/३स

रूम नं. ६२०, ६ वा मजला, विस्तार इमारत, मादाम कामा रोड,

हुतात्मा राजगुरु चौक, मंत्रालय, मुंबई-४०००३२

दिनांक : २५ जून, २०२५

- संदर्भ:-** १. सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग, शासन निर्णय क्रमांक:ससाका २०१९/प्र.क्र.८०/३स,
दि. ०५.०९.२०१९.
२. सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग, शासन निर्णय क्रमांक:ससाका २०२३/प्र.क्र.२३/३स,
दि. ०४.०५.२०२३.
३. सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग, शासन निर्णय क्रमांक:ससाका ०१२५/प्र.क्र.०२/३स,
दि. ३०.०९.२०२५.
४. सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग, शासन शुध्दीपत्रक क्र. पूरक ०६२३/प्र.क्र.६८/३-स,
दि. २९.०८.२०२३.
५. साखर आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे पत्र क्र. साआ/अर्थ/कक्ष-६/NCDC अभ्यास
गट/८७८/२०२५ दि. २२.०५.२०२५

प्रस्तावना :-

राष्ट्रीय सहकार विकास निगम (NCDC) यांच्याकडून महाराष्ट्र शासनामार्फत (Routed through state government) खेळत्या भांडवलासाठी राज्यातील सहकारी साखर कारखान्यांना संदर्भ क्र. २ येथील शासन निर्णयामध्ये नमूद अटी व शर्तीनुसार मार्जिन मनी लोन मंजूर करण्याची योजना कार्यान्वित करण्यात आली आहे. मात्र सदर योजनेमध्ये नमूद अटी व शर्ती त्रोटक असल्यामुळे सदर शासन निर्णयामध्ये आवश्यक सुधारणा करण्यासाठी मा. मंत्रीमंडळ उपसमितीच्या दि. २०.०३.२०२५ रोजी झालेल्या बैठकीमध्ये साखर आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे अध्यक्षतेखाली अभ्यास गट नियुक्त करण्याबाबतचा निर्णय घेण्यात आला. सदर अभ्यास गटाची बैठक साखर आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे अध्यक्षतेखाली दि. ०७.०५.२०२५ रोजी पार पडली. सदर बैठकीत राष्ट्रीय सहकार विकास निगम यांच्याकडून राज्य शासनामार्फत कर्जपुरवठा करण्यासाठी सविस्तर चर्चा करून योजनेच्या सध्याच्या निकषांमध्ये सुधारणा सुचविल्या असून, दि. २२.०५.२०२५ रोजीच्या पत्रान्वये बैठकीचे इतिवृत्त शासनास सादर केले आहे. त्यानुसार राज्यातील सहकारी साखर कारखान्यांना राष्ट्रीय सहकार विकास निगम (NCDC) यांच्याकडून महाराष्ट्र शासनामार्फत (Routed through state government) खेळत्या भांडवलासाठी कर्ज उपलब्ध करून देण्याकरीता आवश्यक अटी व शर्तीच्या समावेशासह सुधारित धोरण निश्चित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

राज्यातील सहकारी साखर कारखान्यांना राष्ट्रीय सहकार विकास निगम (NCDC) यांचेकडून महाराष्ट्र शासनामार्फत (Routed through State Government) खेळत्या भांडवलासाठी कर्ज उपलब्ध करून देण्याच्या अनुषंगाने पुढीलप्रमाणे अटी व शर्ती निश्चित करण्यात येत आहेत.

१. सदर योजनेसाठी "राष्ट्रीय सहकार विकास निगम (NCDC) यांचेकडून महाराष्ट्र शासनामार्फत (Routed through State Govt.) खेळत्या भांडवलासाठी मार्जिन मनी लोन" या दिलेल्या नावात मार्जिन मनी हा शब्द वगळून 'राष्ट्रीय सहकार विकास निगम (NCDC) यांचेकडून महाराष्ट्र शासनामार्फत खेळते भांडवल आणि भांडवली खर्चासाठी कर्ज (NCDC Loan routed through Government of Maharashtra for Working Capital and Capital Expenditure)" असे नाव असावे असा बदल करण्यात येत आहे. सहकारी साखर कारखान्यांना या योजनेअंतर्गत अर्थसहाय्य देण्याबाबतचे धोरण निश्चित करण्यात येत आहे.
२. अर्थसहाय्याची मागणी करणा-या सहकारी साखर कारखान्यांनी मागील ०५ गाळप हंगामापैकी किमान ०३ गाळप हंगामामध्ये पूर्ण क्षमतेने गाळप घेतलेले असावे.
३. मागील कोणत्याही गाळप हंगामामधील FRP थकीत नसावी.
४. सहकारी साखर कारखान्यांनी प्रस्ताव सादर करताना ज्या कारणांसाठी कर्ज मागणी केली आहे त्याबाबतची आकडेवारी अचूक सादर करावी, तसेच FACR चे प्रमाण हे किमान १:१.५ असावे. तसेच साखर कारखान्याचे सरासरी DSCR (Debt service coverage ratio) कर्ज परतफेड पात्रता प्रमाण हे सनदी लेखापालांनी प्रमाणीत केलेल्या कर्ज परतफेड अहवालानुसार किमान १.३३ पट असणे अनिवार्य आहे.
५. या योजनेतर्गत अर्थसहाय्याची मागणी करणा-या सहकारी साखर कारखान्याच्या मागील आर्थिक वर्षाच्या लेखापरीक्षण अहवालाप्रमाणे संचित तोटा रु. ५०.०० कोटीपेक्षा जास्त असू नये.
६. विषयांकीत योजनेमध्ये अर्थसहाय्याची मागणी करताना शासकीय येणे, NCDC, SDF, खेळते भांडवली कर्ज व शासन हमीवरील वित्तीय संस्थांकडून घेण्यात आलेल्या कर्जाची थकबाकी नसावी.
७. एकरकमी परतफेड योजनेतर्गत (One time settlement Scheme) कर्ज परतफेड करण्यासाठी या योजनेचा लाभ घेण्याकरीता किंवा विषयांकीत योजनेमध्ये अदा करण्यात येणा-या अर्थसहाय्याच्या व्याज दरापेक्षा जास्तीचे व्याज असणारी कर्जे एकरकमी अदा करण्याकरीता सहकारी साखर कारखान्यांना वारंवार संधी देणे न्यायोचित ठरणार नाही. त्यामुळे सदर बाबीकरीता एकदाच लाभ देण्यात यावा.
८. अंतिम ऊस दर देताना निव्वळ FRP पेक्षा जास्तीची रकम अदा करण्यापूर्वी त्या आर्थिक वर्षातील या योजनेअंतर्गत प्राप्त कर्जाच्या मुद्दल आणि व्याजाची देय रक्कम अदा केलेली असावी किंवा अदा करण्याची तरतूद राष्ट्रीयकृत बँकेमधील संयुक्त बँक खात्यामध्ये केलेली असावी.

९. कारखाना विस्तारीकरण किंवा नव्याने इथेनॉल प्रकल्प उभारण्याकरीता केंद्र शासनाकडून IEM तसेच, महाराष्ट्र प्रदुषण नियंत्रण मंडळाकडून आवश्यक ती पूर्वपरवानगी असल्याशिवाय प्रस्ताव विचारात घेण्यात येणार नाही.
१०. सदर योजनेतर्गत अर्थसहाय्य मागणीचे प्रस्ताव सादर करणाऱ्या सहकारी साखर कारखान्यावर पॅनलवरील कार्यकारी संचालक नियुक्त केलेला असणे अनिवार्य असेल.
११. सहकारी साखर कारखान्यांकडून विस्तारीकरण, नवीन उपपदार्थ निर्मिती प्रकल्प उभारणीकरीता आणि अन्य प्रयोजनार्थ सभासदांकडून प्रति टन निश्चित व्याजदराने स्वीकारण्यात आलेल्या ठेवी परत करण्याकरीता या योजनेतर्गत अर्थसहाय्य देण्यात येणार नाही.
१२. जे सहकारी साखर कारखाने भागिदारी, सहयोगी, भाडेतत्वावर चालविले जात आहेत असे सहकारी साखर कारखाने राज्य शासनामार्फत कर्ज उभारणी करण्यासाठी पात्र राहणार नाहीत.
१३. कर्ज वितरीत केल्यानंतर कारखान्यांनी त्या कर्जाचा विनियोग योग्य कालावधीत करून त्याचा दरमहा विनियोग व परतफेडीचा अहवाल सादर करणे आवश्यक आहे. ज्या कारणासाठी अर्थसहाय्य दिलेले आहे त्या कारणासाठी न वापरता त्या पैशाचा गैरविनियोग झाल्यास त्या सहकारी साखर कारखान्याच्या संचालक मंडळ व कार्यकारी संचालक यांचे विरुद्ध वैधानिक कारवाई तात्काळ करण्यात येईल.
१४. सदर योजनेतर्गत अर्थसहाय्याची मागणी करणा-या सहकारी साखर कारखान्यांकडे Digital Weigh Bridge असणे अनिवार्य आहे. संबंधित सहकारी साखर कारखान्याने ऊस पुरवठादारांस ऊसाचा पुरवठा केल्याबाबतची Receipt तात्काळ Online देणे आणि Digital Weigh Bridge दरवर्षी वैधमापन विभागाकडून प्रमाणीत करणे अनिवार्य असेल.
१५. महाराष्ट्र (साखर कारखान्यांना पुरविण्यात आलेल्या) ऊस दराचे विनियमन अधिनियम २०१३ व नियम २०१६ मधील तरतूदीप्रमाणे संबंधित सहकारी साखर कारखान्याने मागील गाळप हंगामातील महसूली विभागणी सूत्राप्रमाणे (RSF - Revenue Sharing Formula) प्रमाणे आवश्यक बिनचूक माहिती ऑनलाईन व मूळ धारीकेसह आणि त्यातील त्रुटींची पूर्तता (त्रुटी असल्यास) विहित मुदतीमध्ये सादर केलेले नसल्यास सदरचा कारखाना अर्थसहाय्य मागणीकरीता पात्र राहणार नाही.
१६. सध्याच्या परिस्थितीमध्ये साखर कारखान्यांमध्ये स्पर्धा जास्त असल्याने ऊस उत्पादक शेतकऱ्यांना देण्यात येणारी FRP ही निव्वळ देय FRP पेक्षा जास्त अदा केली जाते. निव्वळ देय FRP पेक्षा जास्तीचा ऊसदर देण्यासाठी विषयांकीत योजनेमध्ये अर्थसहाय्य मागणी केल्यास सदरच्या बाबीकरीता अर्थसहाय्यास मान्यता देण्यात येणार नाही.
१७. सदर योजनेतर्गत मंजूर करण्यात येणारे कर्ज हे फक्त खेळते भांडवल व भांडवली गुंतवणूकीसाठीच वापरले जावे. खेळत्या भांडवलामध्ये पुढील बाबींचा समावेश असेल.

अ. पूर्वहंगामी खर्च - देखभाल व दुरुस्ती, तोडणी व वाहतूक अँडव्हान्स, स्टोअर व स्पेअर्स सदरचे प्रस्तावामध्ये मागणी केलेल्या बाबींवरील खर्च हे एकत्रितपणे गाळप क्षमतेप्रमाणे खालीलप्रमाणे अनुज्ञेय रकमेच्या ५०% मर्यादेत अनुज्ञेय असतील.

अनु. क्र.	गाळप क्षमता	पुर्व हंगामी खर्चाची अनुज्ञेय रक्कम (रु.लाखात)
१	प्रतिदिन २,५०० पर्यंत	४२९८.०७
२	प्रतिदिन २,५०० ते ५,००० पर्यंत	९००९.३५
३	प्रतिदिन ५,००० ते ७,५०० पर्यंत	१३१२४.०२
४	प्रतिदिन ७,५०० ते १०,००० पर्यंत	१७०४७.१३
५	प्रतिदिन १०,००० ते १५,००० पर्यंत	१७३७७.४७
६	प्रतिदिन १५,००० पेक्षा जास्त	२६६४३.७५

१८. गाळप क्षमतेप्रमाणे विविध प्रकल्पांचे विस्तारीकरण व नव्याने प्रकल्प उभारणीकरीता आवश्यक असणा-या कर्जाची उच्चतम मर्यादा खालीलप्रमाणे निर्धारित करण्यात येत आहे.

१. उच्चतम किंमत रु. ३.५० लाख / टन गाळप क्षमतावाढीसाठी निर्धारित करण्यात येत आहे. राज्यातील ऊसाखालील क्षेत्र विचारात घेता प्रतिदिन ५,००० मे. टन पेक्षा जास्तीचे गाळप क्षमता वाढीसाठी अर्थसहाय्य मंजूर करण्यात येऊ नये.
२. बगॅस आधारित सहवीज निर्मीती प्रकल्पाची नव्याने उभारणी व प्रकल्पाचे विस्तारीकरणाकरीता अंदाजीत खर्च किंमत रु. ५.२२ कोटी / मेगावॅट निर्धारित करण्यात येत आहे.
३. डिस्टिलरी आणि CBG प्रकल्पाकरिता येणारा खर्च पुढीलप्रमाणे निर्धारित करण्यात येत आहे.
४. इथेनॉल निर्मीतीकरीता प्लॉट अँड मशिनरीसह बांधकामाकरीता साधारण खर्च (जीएसटी शिवाय) खालीलप्रमाणे निर्धारित करण्यात येत आहे.

A. इथेनॉल निर्मीतीकरीता नवीन आसवणी प्रकल्पाची उभारणी -

अ.क्र.	आसवणी प्रकल्पाची क्षमता (केएलपीडी)		खर्च (रु. लाखात)	
	सी - मोलॅसिस	सिरप / बी हेवी मोलॅसिस	Dryer Route	Incineration route
१	३०	४५	७०५०	७५५०
२	४५	६०	९०५०	९५००
३	६०	९०	११७००	१२१००
४	१००	१५०	१५०००	१५४००

B. इथेनॉल निर्मीतीकरीता कार्यरत आसवणी प्रकल्पाची क्षमतावाढ -

अ.क्र.	आसवणी प्रकल्पाची क्षमता (केएलपीडी)		खर्च (रु. लाखात)	
	सी - मोलॅसिस	सिरप / बी हेवी मोलॅसिस	Dryer Route	Incineration route
१	३० ते ६०	४५ ते ९०	८५००	९४००
२	३० ते १००	४५ ते १५०	१३०००	१३८००

५. सीबीजी प्रकल्पाचे उभारणीकरीता प्लॉट अँड मशिनरीसह बांधकामाकरीता साधारण खर्च (जीएसटी शिवाय) खालीलप्रमाणे निर्धारित करण्यात येत आहे.

A. प्रेसमडपासून सीबीजी प्रकल्पाची उभारणी -

अ.क्र.	क्षमता (प्रतिदिन / टन)	खर्च (रु. लाखात)
१	५	१९००
२	७.५	२७७५
३	१०	३६५०

B. आसवणी प्रकल्पामधील स्पेंटवॉश डायजेस्टरमधील बायोगॅसपासून सीबीजी निर्मीतीचा प्रकल्प -

अ.क्र.	क्षमता (प्रतिदिन / टन)	खर्च (रु. लाखात)
१	५	११५०
२	७.५	१६००
३	१०	२०५०

१९. सदर योजनेंतर्गत अर्थसहाय्य मंजूर करताना प्राधान्याने मागणी केलेल्या बाबी या कारखान्याच्या उत्पन्नामध्ये आणि कार्यक्षमतेमध्ये वाढ करणा-या असतील त्याच बाबीचा प्राधान्याने विचार करण्यात येणार आहे. अतिरिक्त ऊस दर देणे, थकीत एफ आर पी देणे, तोडणी व वाहतूकीची थकीत देणी अदा करणे, कामगारांची थकीत देणी, थकीत वेतन अदा करण्याबाबत मागितलेल्या रकमा इ. बाबीवर अर्थसहाय्याची मागणी अनुज्ञेय असणार नाही.
२०. सहकारी साखर कारखान्याच्या मालमत्तेचे पुनर्मूल्यांकन हे सदर योजनेंतर्गत अर्थसहाय्य मागणीचा प्रस्ताव सादर करण्यापूर्वीच्या लेखापरीक्षण झालेल्या ताळेंबंदामध्ये नमूद असणे अनिवार्य असेल. त्या परिसरास लागू दरसूची (DSR) व जमीनीची किंमत मुद्रांक विभागाकडील ASR (Annual Statement of Rates) प्रमाणे मुल्यांकन करण्यात आलेले असावे. ज्या ठिकाणी वर्ग २ च्या जमिनी आहेत त्या ठिकाणच्या जमिनीचे मुल्यांकन ५०% ग्राह्य धरूनच पुनर्मूल्यांकन करणे अनिवार्य असेल. त्यानुसार FACR प्रमाणे कर्ज उभारण्याकरीता शिल्लक मर्यादा विचारात घेण्यात येईल.
२१. राज्य शासनाने राष्ट्रीय सहकार विकास निगमकडे शिफारस करतांना किमान रु. २५० प्रति क्विंटल (साखर विक्रीवर) टॅगींगद्वारे वसुली देणे सक्तीचे राहिल. तसेच, शासकीय येणेबाकीच्या परतफेडीसाठी रु. २५/- किंवा रु. ५०/- (लागू असेल त्याप्रमाणे) प्रति क्विंटल टॅगींग करून भरणा करणे बंधनकारक राहिल. याप्रमाणे कर्जवसुलीची जबाबदारी साखर मालतारण कर्ज देणारी बँक / मॉनिटरिंग बँकेवर असेल, त्यानुसार त्रिपक्षीय करारात तशी अट समाविष्ट करणे अनिवार्य असेल.
२२. कृत्रिम बुद्धिमत्तेचा वापर करून (AI -Artificial Intelligence) ऊस पुरवठादारांच्या ऊसातील साखरचे प्रमाण निश्चित करण्याकरीता अद्ययावत तंत्रज्ञान आणि आवश्यक प्रशिक्षित यंत्रणा कार्यान्वित करणे अनिवार्य असेल.

२३. कृत्रिम बुद्धिमत्तेचा वापर करून (AI -Artificial Intelligence) सहकारी साखर कारखान्यांनी गाळप हंगाममध्ये गाळपाकरीता आवश्यक असणा-या ऊसाची गरज पूर्ण करण्याकरीता, सहकारी साखर कारखान्याच्या कार्यक्षेत्रामध्ये ऊसाचे प्रति हेक्टरी उत्पादन वाढविण्याकरीता दरवर्षी २० % प्रमाणे ५ वर्षात १०० % क्षेत्रावर “ऊस विकास कार्यक्रम” राबविणे अनिवार्य असेल.
२४. संबंधित सहकारी साखर कारखान्यांनी आपल्या ऊस पुरवठादारांना जातीवंत आणि जास्त उत्पादन व साखर उतारा असणा-या ऊसाचे टिश्यूकल्चर बेणे तयार करून लागवडीकरीता उपलब्ध करून देण्याकरीता दरवर्षी २० % प्रमाणे ५ वर्षात १०० % क्षेत्रावर “टिश्यूकल्चर बेणेमळा” तयार करण्याकरीता अदयावत तंत्रज्ञान आणि आवश्यक प्रशिक्षित यंत्रणा कार्यान्वीत करणे अनिवार्य असेल.
२५. संबंधित सहकारी साखर कारखान्यांनी आपल्या कारखान्याचे ऑफिस, गोडावून आणि अतिरिक्त वापरात नसणा-या जमिनीवर सौरउर्जा प्रकल्प उभारणी करण्याकरीता आवश्यक ती उपाययोजना करणे अनिवार्य असेल.
२६. संबंधित सहकारी साखर कारखान्यांनी आपल्या कारखान्यामध्ये CBG (Compressed Bio Gas) प्रकल्पाची उभारणी करण्याकरीता आवश्यक ती उपाययोजना करणे अनिवार्य असेल.
२७. सदर योजनेंतर्गत अदा करण्यात आलेल्या अर्थसहाय्याची वसूली सुनिश्चित करण्यासाठी ESCROW ACCOUNT बँकेमध्ये सुरू करणे अनिवार्य असेल.
२८. सदर योजनेंतर्गत अर्थसहाय्य मागणीचा प्रस्ताव सादर करण्याअगोदर प्रस्तावित प्रकल्पाचा सविस्तर प्रकल्प अहवाल (Detailed Project Report) सादर करून त्यास साखर आयुक्तालयाची मंजूरी घेणे अनिवार्य असेल. गाळप हंगामामधील किती ऊस गाळपासाठी उपलब्ध होणार आहे याबाबतचा अंदाज घेण्याकरीता गाळप क्षमतेनुसार पर्याप्त ऊस उपलब्धते बाबतची अचूक आकडेवारी त्यात नमूद करण्यात यावी. यासंदर्भातील अचूक आकडेवारीसाठी मानवी हस्तक्षेप कमी करून AI tools चा वापर करावा, सदर बाबतीत VSI, MITCON, MARVEL, Agriculture Development Trust Baramati यासारख्या संस्थांचे सहकार्य घेण्यात यावे.
२९. विषयांकीत योजनेमध्ये अर्थसहाय्याची मागणी करताना भांडवली गुंतवणूक करण्यापूर्वी साखर आयुक्तालयाकडून आर्थिक सक्षमता प्रमाणपत्र आणि आर्थिक व प्रशासकीय मंजूरी घेणे अनिवार्य राहिल.
३०. सदर योजनेंतर्गत अदा करण्यात आलेल्या अर्थसहाय्याची साखर विक्रीवर टॅगींगने नियमित वसूली करणे सुकर होण्यासाठी सहकारी साखर कारखान्यांना साखर मालतारण कर्ज वाटप करणारी आणि त्रिपक्षीय करारामध्ये सहभागी असणारी बँक एकच असणे अनिवार्य राहिल.

३१. या योजनेअंतर्गत अर्थसहाय्य प्राप्त झालेल्या प्रत्येक सहकारी साखर कारखान्याचे वैधानिक लेखापरीक्षण हे साखर आयुक्तालयाचे अधिनस्त असणा-या विशेष लेखापरीक्षक सहकारी संस्था, (साखर) यांचेकडूनच करणे अनिवार्य असेल.
३२. संयुक्त बँक खात्यामध्ये साखर विक्रीवरील टॅगींगद्वारे, उपपदार्थ विक्री किंवा अन्य उत्पन्नातून जमा झालेल्या रकमा ०७ दिवसामध्ये, त्या आर्थिक वर्षाअखेरची एकूण परतफेडीची रक्कम विचारात घेऊन चलनाने शासकीय कोषागारामध्ये जमा करणे अनिवार्य असेल.
३३. अर्थसहाय्य मंजूर झाल्यानंतर ते अदा करण्यापूर्वी योजनेच्या सर्व अटी व शर्तीचे काटेकोरपणे पालन: करण्याबाबत आणि अटी व शर्तीचे पालन संबंधीत सहकारी साखर कारखान्याच्या संचालक मंडळाकडून होत नसल्याचे निदर्शनास आल्यास, सदरची बाब साखर आयुक्तालयास आणि राज्य शासनास अवगत करण्याबाबतचे कार्यकारी संचालक यांचे रु. ५००/- च्या स्टॅम्पवर विहित नमुन्यातील नोटलाईज प्रतिज्ञापत्र सादर करणे अनिवार्य असेल.
३४. बहुराज्यीय सहकारी साखर कारखाने या योजनेखाली कर्ज घेण्यास अपात्र असतील. कर्ज वितरणानंतर एखादा सहकारी साखर कारखाना विद्यमान कार्यक्षेत्रामध्ये वाढ करून बहुराज्यीय कार्यक्षेत्र करण्यास इच्छुक असल्यास या योजनेखाली घेतलेल्या संपूर्ण कर्जाची परतफेड होईपर्यंत तसेच सर्व शासकीय अर्थसहाय्याची पूर्णपणे परतफेड होईपर्यंत संबंधित सहकारी साखर कारखान्याच्या निबंधकाकडून ना-हरकत पत्र देण्यात येणार नाही.
३५. आर्थिक वर्षामध्ये सदर योजनेअंतर्गत परतफेड करावयाच्या रकमेची मागणी निश्चित करून मुद्दल, व्याज आणि दंडव्याज (अनुज्ञेय असल्यास) रकमांचे आर्थिक वर्ष सुरू होण्यापूर्वी निर्धारण करून त्याप्रमाणे संयुक्त बचत बँक खात्यामध्ये परतफेडीकरीता रकमा जमा करण्याची संपूर्ण जबाबदारी ही संबंधीत सहकारी साखर कारखान्याच्या संचालक मंडळाची राहिल.
३६. साखर आयुक्तालयाने निर्धारित केलेल्या विहित नमुन्यामध्ये मासिक अहवाल दर महिन्याच्या ०५ तारखेस संबंधीत सहकारी साखर कारखान्याचे कार्यकारी संचालक आणि प्रादेशिक सहसंचालक (साखर) यांचे संयुक्त स्वाक्षरीने योजनेअंतर्गत अदा केलेल्या संपूर्ण रकमांची परतफेड होईपर्यंत साखर आयुक्तालयास सादर करणे अनिवार्य राहिल.
३७. या योजनेअंतर्गत अर्थसहाय मागणी करताना बाबनिहाय केलेल्या मागणीच्या आणि मंजूर रकमेच्या मर्यादितेच बाबनिहाय विनियोग करणे अनिवार्य राहिल. मूळ प्रस्तावातील बाबनिहाय प्रस्तावित व मंजूर रक्कम किंवा विनियोगाची बाब यामध्ये शासनाचे पूर्वमान्यतेशिवाय संबंधित सहकारी साखर कारखान्यास परस्पर बदल करता येणार नाही.
३८. संबंधित सहकारी साखर कारखान्याच्या संचालक मंडळाकडून या योजनेअंतर्गत प्राप्त होणा-या कर्जाची व्याजासह विहित मुदतीमध्ये परतफेड करण्याकरीता वैयक्तिक व सामुहिक हमी घेण्यात यावी. संबंधित साखर कारखान्यांच्या संचालकांची वैयक्तिक व सामुदायिक

जबाबदारीबाबतचे हमीपत्र आणि तसा संचालक मंडळाचा ठराव सादर करणे अनिवार्य असेल.

३९. कारखान्याचे हमीपत्र, कारखान्याच्या अधिकृत सॉलीसिटर यांचेकडून तपशिल प्राप्त झालेल्या अचल मालमत्तेचे गहाणखत करून कारखान्याच्या जमिनीच्या सातबारा उता-यावर सदरील कर्जाच्या बोजाची नोंद घेण्यात यावी.

४०. यापूर्वीच्या शासन धोरणानुसार कारखान्याच्या मालमत्तेचे दिलेले जॉईंट गॅरंटी बॉन्ड व जॉईंट डिक्लेरेशन विशिष्ट नमुन्यातील व कायदेशिर पद्धतीने तयार करून सादर करण्यात यावेत. गहाणखतावर कारखान्याने कॉमन सील लावून गहाणखत व इतर दस्तावेजावर सह्या करण्याचे अधिकार दिल्याचा कारखान्याच्या संचालक मंडळाचा ठराव सादर करण्यात यावा.

४१. या योजनेअंतर्गत अर्थसहाय्य घेतल्यानंतर अल्पमुदत कर्जाव्यतिरिक्त इतर कोणतेही कर्ज आणि नविन स्थावर / प्रकल्पामध्ये गुंतवणूक करण्यापूर्वी त्यास शासनाची पूर्व मान्यता घेणे आवश्यक राहिल.

४२. कर्जाची थकबाकी निर्माण झाल्यास एक महिन्याच्या आत संबंधित सहकारी साखर कारखान्याचे संचालक मंडळ बरखास्त करण्यात यावे व शासकीय प्रशासकीय मंडळ नियुक्त करण्यात यावे.

४३. या योजनेअंतर्गत अर्थसहाय्य प्राप्त प्रत्येक सहकारी साखर कारखान्याकडून करण्यात आलेली सदर योजनेच्या अर्थसहाय्याची परतफेड आणि विनियोग तसेच शासन निर्णयातील इतर अटीच्या पालनाचा मासिक अहवाल संयुक्त स्वाक्षरीने देण्याची जबाबदारी संबंधित प्रादेशिक सहसंचालक (साखर) आणि कारखान्याचे कार्यकारी संचालक यांच्यावर निश्चित करण्यात येत आहे.

४४. साखर आयुक्त, पुणे यांनी राष्ट्रीय सहकार विकास निगम यांचेकडून मंजूर करण्यात आलेल्या कर्जाची सहकारी साखर कारखान्याकडून परतफेड ८ वर्षात मुद्दल व व्याजासह वसूल करावयाची असल्याने त्याचा ताळेबंद ठेवण्यासाठी स्वतंत्र कक्ष निर्माण करण्यात येऊन त्याबाबतचा त्रैमासिक अहवाल शासनास सादर करावा. यासंदर्भात साखर आयुक्तालयाकडून शासकीय अर्थ सहाय्याची वेळेत वसुली होणे आणि एकंदर अर्थसहाय्य वसुलीवर प्रभावीपणे सनियंत्रण ठेवण्यासाठी स्वतंत्र पोर्टलची निर्मिती करण्यात यावी.

२. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला आला असून, त्याचा संकेतांक २०२५०६२५१४३००१६२०२ असा आहे. आदेश डिजिटल स्वाक्षरी करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने ,

(अंकुश शिंगाडे)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत:-

मा. राज्यपाल यांचे खाजगी सचिव

मा. मुख्यमंत्री महोदय यांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई.

मा.उपमुख्यमंत्री (नगर विकास व गृह निर्माण) महोदय यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.

मा.उपमुख्यमंत्री (वित्त व नियोजन) महोदय यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.

मा.मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई.

अपर मुख्य सचिव, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

अपर मुख्य सचिव, नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

प्रधान सचिव, (सहकार व पणन), सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

मा. मंत्री (सहकार) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.

मा. मंत्री, जलसंपदा (गोदावरी व कृष्णा खोरे विकास महामंडळ), यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.

मा. मंत्री (शालेय शिक्षण) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.

मा. मंत्री (क्रिडा व युवक कल्याण, अल्पसंख्यांक विकास) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.

मा. मंत्री (ग्राम विकास विभाग व पंचायत राज) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.

साखर आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

सर्व प्रादेशिक सहसंचालक (साखर).

महालेखापाल, महाराष्ट्र (लेखा व अनुज्ञेयता) मुंबई/नागपूर.

महालेखापाल, महाराष्ट्र (लेखा परीक्षा) मुंबई/नागपूर.

निवड नस्ती (कार्यासन ३-स).